

Phòng tránh bạo lực cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi tại một số trường mầm non trên địa bàn tỉnh Bình Dương

Nguyễn Thị Ngọc Tâm*

*ThS. Trường Đại học Thủ Dầu Một

Received: 22/7/2024; Accepted: 29/7/2024; Published: 06/08/2024

Abstract: The education of violence prevention skills for children is now receiving the attention and attention of many ministries, relevant sectors and of society as a whole, and has been included in the content of the current pre-school education program. However, the effectiveness of training in violence prevention skills for children is low, and the implementation of this skill by children still reveals many limitations in responding to potential dangers around them. The article focuses on analyzing the concept, the risk of violence, the manifestation of violence and the proposal of DG measures to prevent violence for preschool children 5-6 years old in Binh Duong province.

Keywords: Skills education, prevention, violence, preschool children 5-6 years old, Binh Duong.

1. Đặt vấn đề

Giáo dục kỹ năng (GDKN) phòng tránh bạo lực cho trẻ em là nhiệm vụ cấp thiết cần được đặt ra trong bối cảnh xã hội hiện nay. Rất cần có những giải pháp mang tính hệ thống, mạnh mẽ và hiệu quả để bảo đảm cho trẻ em được sống và học tập, giáo dục trong MTGD nhà trường có sự an toàn về thể chất và tinh thần, phù hợp tối đa với sự phát triển, nhu cầu, hứng thú và khả năng của trẻ; làm cho trẻ cảm thấy gần gũi tự tin và tự do trong MTGD đó.

Thực tế ở các trường mầm non trên địa bàn tỉnh Bình Dương hiện nay, những đánh giá ban đầu cho thấy việc GDKN phòng tránh bạo lực cho trẻ mẫu giáo (MG) 5 - 6 tuổi qua việc dạy trẻ kỹ năng tự bảo vệ bản thân, nhận biết một số tình huống, nguy cơ không an toàn và cách xử lý, phòng tránh. GVMN mặc dù đã nhận thức được sự cần thiết của vấn đề, tuy nhiên họ vẫn còn khá lúng túng trong việc xác định nội dung, phương pháp và hình thức GDKN phòng tránh bạo lực cho trẻ có hiệu quả. Chính vì vậy, người lớn nên hướng dẫn trẻ tự bảo vệ mình, tự nhận biết và ứng phó với những mối nguy hiểm xung quanh, đó mới chính là cách tốt nhất để giúp trẻ tránh được những rủi ro trong cuộc sống, sống an toàn, khỏe mạnh và phát triển tốt trong bất cứ điều kiện, hoàn cảnh nào.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm giáo dục kỹ năng phòng tránh bạo lực cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

- Khái niệm bạo lực trẻ em

Theo Điều 2, Nghị quyết số 80/2017/NĐ-CP ngày 17/7/2017 quy định về môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện, phòng, chống bạo lực học

đường: “Bạo lực học đường (BLHĐ) là hành vi hành hạ, ngược đãi, đánh đập; xâm hại thân thể, sức khỏe; lăng mạ, xúc phạm danh dự, nhân phẩm; cô lập, xua đuổi và các hành vi cố ý khác gây tổn hại về thể chất, tinh thần của người học xảy ra trong cơ sở giáo dục hoặc lớp học” [1; tr.1].

Theo Phan Thị Mai Hương: “BLHĐ là thuật ngữ dùng để chỉ những hành vi bạo lực trong môi trường học đường hoặc những hành vi bạo lực của lứa tuổi học đường, bao gồm hàng loạt các hành vi bạo lực với các mức độ khác nhau, từ không lời đến có lời, từ hành động đơn giản đến những hành động thù địch, gây hấn, phá phách, gây tổn thương tâm lí, thậm chí tổn hại đến thể chất của người khác” [2; tr 28].

Theo Huỳnh Văn Sơn: “BLHĐ là một thuật ngữ dùng để chỉ các hành động làm tổn hại đến thể chất, tinh thần và vật chất của người khác dưới những hình thức khác nhau diễn ra trong môi trường học đường” [3; tr 60]. Theo Nguyễn Văn Tường: “BLHĐ là hệ thống xâm chuỗi lời nói, hành vi mang tính miệt thị, đe dọa, khùng bố người khác” [4; tr 568].

Trong phạm vi bài viết này, tác giả xem xét khái niệm bạo lực trẻ em là: *Hành vi sử dụng sức mạnh về thể chất với mục đích hành hạ, ngược đãi, đánh đập, xâm hại thân thể, sức khỏe; lăng mạ, xúc phạm danh dự, nhân phẩm; cô lập, xua đuổi, trừng phạt, đe dọa và các hành vi cố ý, gây tổn hại về thể chất và tinh thần của trẻ em.*

Khái niệm GDKN phòng tránh bạo lực cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

Theo Trần Thị Thúy Phương: “BLHĐ trong các cơ sở GDMN xuất hiện chủ yếu dưới dạng bạo hành trẻ

mầm non, là những hành vi thô bạo, biểu hiện trạng thái tâm lý tức giận của cô giáo, gây thương tích, lãng nhục về tinh thần, xúc phạm danh dự và nhân phẩm trẻ ở lứa tuổi mầm non” [5; tr.10]

Trong phạm vi bài viết này, tác giả xem xét khái niệm phòng tránh bạo lực cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi là biểu hiện năng lực hành động của trẻ dựa trên việc vận dụng kiến thức, kinh nghiệm đã có để chủ động ngăn ngừa, ứng phó với những hành vi bạo lực thân thể hoặc xâm hại tinh thần trẻ em, nhằm đảm bảo không để xảy ra bạo lực hoặc giảm thiểu tối đa tác động của bạo lực gây ra đối với bản thân và mọi người, tạo môi trường an toàn cho trẻ tham gia các hoạt động vui chơi, học tập.

2.2. Biểu hiện bạo lực ở trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi tại cơ sở giáo dục mầm non

2.2.1. Bạo lực tinh thần là hành vi của trẻ em có mục đích làm hại sức khỏe tinh thần/xúc phạm đến danh dự, nhân phẩm của trẻ khác, với các biểu hiện như:

- Đặt tên gọi (gọi bằng biệt hiệu), lấy bạn làm trò đùa trêu chọc;
- Tẩy chay, loại ra khỏi nhóm, không tôn trọng;
- Tung tin đồn, nói xấu sau lưng;
- Gây sợ hãi, hăm dọa, đe dọa; bóc lột và mua chuộc; hắt hủi và chối bỏ; cô lập, phớt lờ và thiên vị;
- Từ chối phản ứng tình cảm; xao nhãng nhu cầu chăm sóc sức khỏe tinh thần, y tế và giáo dục;
- Đưa trẻ vào giam giữ, cô lập;
- Để trẻ em chứng kiến cảnh bạo lực gia đình hoặc đối xử thù địch.

2.2.2. Xao nhãng hoặc đối xử thờ ơ là việc không đáp ứng những nhu cầu về thể chất và tâm lý, không đảm bảo các quyền lợi chính đáng mà trẻ em được hưởng.

- Biểu hiện đối với trẻ: Xao nhãng thể chất, xao nhãng tinh thần hoặc tình cảm, không quan tâm tới những nhu cầu xã hội của trẻ em, xao nhãng việc học tập, bỏ rơi.
- Biểu hiện đối với những người lớn khác trong cơ sở GDMN: Không quan tâm, bỏ mặc; Không đảm bảo các quyền lợi của thành viên trong cơ sở giáo dục; Không bảo vệ các thành viên trong cơ sở giáo dục khi xảy ra mất dân chủ, mất bình đẳng hoặc bị bạo lực, bóc lột.

2.2.3. Bạo lực thể chất là hành vi thể hiện sức mạnh thể chất của một đối tượng/ một nhóm đối tượng cố ý sử dụng vũ lực có khả năng làm tổn hại đến sức khỏe thể chất của trẻ, với các biểu hiện như sau:

- Tất cả các hình thức tra tấn, đối xử hoặc trừng phạt độc ác, phi nhân tính;
- Ngăn cản không đáp ứng nhu cầu cơ bản của cơ

thể: ăn, uống, nghỉ ngơi, vệ sinh cá nhân; đấm/đá/xô đẩy/tạt tai/giật tóc/nhốt bạn trong phòng;

- Các hình thức trừng phạt thân thể, ép buộc trẻ vào những tư thế khó chịu, tấn công bằng tay hoặc một đồ vật, ép ăn uống, cho sử dụng những chất kích thích hoặc chất độc hại cho cơ thể (như thuốc mê, chất gây nghiện, chất độc).

- Bị một hay nhóm đối tượng trong cơ sở GDMN bắt nạt thân thể và ăn hiếp.

- Đe dọa, hoặc ép bạn làm những việc bạn không muốn (phải làm bài tập, phải sắp xếp đồ chơi, phải xếp nệm gối sau khi ngủ...);

- Trong một số trường hợp, những trẻ gây ra hành vi bạo lực và trẻ chứng kiến cũng có thể bị tổn thương về sức khỏe thể chất do ẩu đả qua lại với nhau.

2.2.4. Bạo lực tình dục bao gồm bất kỳ hành động tình dục hay ý định thực hiện hành động tình dục nào với trẻ em mà không được sự đồng ý hoặc thực hiện những hành động xúi giục hoặc cưỡng ép, đe dọa hoặc bắt buộc trẻ em tham gia vào bất kỳ hành động tình dục nào. Các biểu hiện bạo lực tình dục như sau:

- Quấy rối, tấn công tình dục trẻ em.
- Vuốt ve mon trớn, cưỡng hiếp và tấn công tình dục trẻ em.
- Sử dụng trẻ em để lạm dụng và bóc lột tình dục vì bất kỳ mục đích nào.

2.3. Giáo dục kỹ năng phòng tránh bạo lực cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi tại các trường mầm non trên địa bàn tỉnh Bình Dương

- Mục tiêu GDKN phòng tránh bạo lực cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

Cung cấp và mở rộng vốn hiểu biết, kinh nghiệm của trẻ về một số tình huống dễ gây BL (địa điểm, hành động của trẻ, tình huống khẩn cấp), giúp trẻ nhận diện chính xác các tình huống cũng như hiểu rõ cách thức ứng phó an toàn, hợp lý trong các tình huống đó. Hình thành và rèn luyện cho trẻ năng lực lựa chọn giải pháp ứng phó phù hợp với các tình huống dễ gây BL. Hình thành và rèn luyện cho trẻ năng lực thực hiện hành động để ngăn ngừa, ứng phó có hiệu quả với các tình huống dễ gây BL, đảm bảo an toàn cho bản thân và mọi người. Hình thành ở trẻ mong muốn, hứng thú được thực hiện các hành động đảm bảo an toàn cho bản thân và mọi người.

- Nội dung GDKN phòng tránh bạo lực cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

Nhận biết một số hành động dễ gây bạo lực thể chất cho trẻ khác (giành đồ chơi của bạn; tẩy chay bạn khỏi nhóm; chen lấn, xô đẩy; leo trèo,); tránh tiếp xúc các vật dụng dễ gây bạo lực không phù hợp với khả

năng sử dụng của lứa tuổi (Gạch, đá, cây, gậy, dao, kiếm, búa...). Nhận biết một số dấu hiệu dễ gây bạo lực: không được quan tâm tới những nhu cầu xã hội của trẻ em, bỏ rơi; không đảm bảo các quyền lợi chính đáng mà trẻ em được hưởng, gây sợ hãi, hăm dọa, đe dọa; bóc lột, hắt hủi và chối bỏ; cô lập, phớt lờ và thiên vị trẻ. Ý thức những hành động tránh gây bạo lực tình dục (mặc quần áo kín đáo: có mặc quần chíp khi mặc váy, không thay quần áo trước mặt người khác, đi vệ sinh đóng cửa cẩn thận, không cho người khác hôn vào vùng nhạy cảm)

- *Phương pháp GDKN phòng tránh bạo lực cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi*

Phương pháp trực quan được sử dụng với mục đích cung cấp cho trẻ vốn tri thức chính xác về các tình huống dễ gây BL, giúp trẻ nắm vững những quy định và KN ứng phó có hiệu quả với các tình huống đó. Các phương tiện trực quan sinh động, hấp dẫn như sơ đồ, bảng biểu hay những hành động mẫu cụ thể sẽ kích thích ở trẻ hứng thú khám phá, tìm hiểu các tình huống, tạo ấn tượng mạnh đối với trẻ, giúp trẻ ghi nhớ kiến thức sâu sắc. Phương pháp đàm thoại được sử dụng với mục đích khai thác hiểu biết, kinh nghiệm của trẻ trong việc ứng phó với các tình huống dễ gây BL, từ đó, củng cố, chính xác hóa biểu tượng mà trẻ đã có về chúng, đồng thời, động viên khuyến khích trẻ thực hiện đúng các quy tắc an toàn. Phương pháp tạo tình huống được sử dụng với mục đích tạo cơ hội cho trẻ luyện tập KN PTBL thông qua những tình huống giả định.

- *Hình thức GDKN phòng tránh bạo lực cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi*

Hoạt động vui chơi là hoạt động mà trẻ có nhiều cơ hội được tiếp xúc, trải nghiệm trực tiếp với các tình huống dễ gây bạo lực từ những hành động của trẻ; được thực hành KN PTBL một cách thường xuyên, giúp KN của trẻ ngày càng trở nên bền vững. Thông qua việc cho trẻ thực hiện các nhiệm vụ lao động (dọn dẹp bàn ăn, chăm sóc cây trồng, vật nuôi) trẻ được luyện tập KN hòa nhập và tham gia vào các nhóm bạn, KN nhận diện những tình huống dẫn đến nguy cơ bạo lực, KN kiểm chế cảm xúc bản thân ứng phó với các nguy cơ gây bạo lực. Ngoài ra, trải nghiệm các tình huống thông qua các hoạt động sinh hoạt hằng ngày giúp trẻ vận dụng những kinh nghiệm đã có vào trải nghiệm tình huống thực tế để nhận diện tình huống gây bạo lực và lựa chọn thực hiện KN PTBL.

- *Đánh giá kết quả GDKN phòng tránh bạo lực cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi*

Việc đánh giá được tiến hành dựa trên 3 KN: KN

nhận diện các tình huống dễ gây BL, KN lựa chọn giải pháp ứng phó với các tình huống dễ gây BL, KN thực hiện giải pháp ứng phó với các tình huống dễ gây BL. Để đánh giá KN PTBL của trẻ cần phối hợp sử dụng nhiều phương pháp khác nhau như: phỏng vấn trao đổi với trẻ, sử dụng bài tập tình huống giáo dục để tạo cơ hội cho trẻ được thực hiện KN này, quan sát trẻ thông qua các tình huống đó, ghi chép, đánh dấu theo bảng đánh giá... Đồng thời, kết hợp trao đổi với GV và phụ huynh để thu thập thêm các thông tin về trẻ. Kết quả thu được sẽ xử lý bằng phương pháp toán thống kê.

3. Kết luận

Đề giáo dục KN phòng tránh bạo lực cho trẻ MG 5-6 tuổi có hiệu quả, GVMN cần nhận thức đầy đủ, chính xác về các quan điểm tiếp cận giáo dục KN phòng tránh bạo lực bao gồm mục tiêu, nội dung, phương pháp, hình thức, tiêu chí đánh giá giáo dục KN phòng tránh bạo lực cho trẻ MG 5-6 tuổi. Việc xây dựng mục tiêu, nội dung, phương pháp, hình thức, đánh giá thực hiện giáo dục KN phòng tránh bạo lực cho trẻ MG 5-6 tuổi tại các trường mầm non có vai trò quan trọng trong công tác giáo dục phòng tránh BL học đường. Trên cơ sở đánh giá, GV có kế hoạch bồi dưỡng nâng cao năng lực giáo dục KN PTBL cho trẻ MG 5-6 tuổi; CBQL nâng cao năng lực quản lý hoạt động giáo dục KN PTBL cho trẻ MG 5-6 tuổi tại các trường mầm non trên địa bàn tỉnh Bình Dương.

Tài liệu tham khảo

1. Chính phủ (2017). Nghị quyết số 80/2017/NĐ-CP ngày 17/7/2017 quy định về môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện, phòng, chống bạo lực học đường.
2. Phan Thị Mai Hương (2009). *Thực trạng bạo lực học đường hiện nay*. Kì yếu Hội thảo khoa học quốc VJE Tạp chí Giáo dục, Số 448 (Kì 2 - 2/2019), tr 26-31
3. Huỳnh Văn Sơn (2016). *Bạo lực học đường - Cần có cái nhìn khoa học về khái niệm*. Kì yếu Hội thảo Thực trạng và giải pháp ngăn chặn bạo lực học đường trong trường phổ thông, Hà Nội, tr 60-65.
4. Nguyễn Văn Tường (2013). *Công tác xã hội trường học và cơ chế phòng ngừa hành vi bạo lực học đường*. Kì yếu Hội thảo khoa học quốc tế “Nâng cao tính chuyên nghiệp công tác xã hội vì phát triển và hội nhập” do Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội và Trường Đại học Sư phạm Hà Nội tổ chức. NXB Đại học Sư phạm, tr 568-575
5. Trần Thị Thủy Phương (2017). *Một số giải pháp phòng chống bạo lực học đường trong các cơ sở giáo dục mầm non*. Tạp chí Giáo dục số 410, kỳ 2- 7/2017, tr.10.